

Asia: VN/27452/2020/

Työryhmän mietintö julkisuuslain ajantasaistamisesta

Yleisperustelut sekä suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Huomionne yleisperusteluista sekä suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys -jaksosta (mietinnön jaksot 2-5 ja 10)?

-

Soveltamisalan laajentamista koskevat ehdotukset

Miten arvioitte vaikutuksia, joita seuraa mietinnössä ehdotetun julkisuuslain soveltamisalan laajentamisesta julkisen hallintotehtävän hoitamiseen kokonaisuudessaan? Onko mietinnössä jäänyt tältä osin tunnistamatta joitakin erityisiä vaikutuksia, jotka liittyvät organisaationne erityispiirteisiin?

-

Miten arvioitte vaikutuksia, joita seuraa mietinnössä ehdotetun julkisuuslain soveltamisalan laajentamisesta julkisyhteisön määräysvallassa oleviin yhteisöihin ja säätiöihin? Onko mietinnössä jäänyt tältä osin tunnistamatta joitakin erityisiä vaikutuksia, jotka liittyvät organisaationne erityispiirteisiin?

-

Minkälaisia erilaisia turvallisuuteen liittyviä vaikutuksia arvioitte mietinnössä ehdotetulla julkisuuslain soveltamisalan laajentamisella olevan? Ovatko voimassa olevan julkisuuslain salassapitoperusteet riittävät suojaamaan tietoja, joita on ehdotuksen mukaan soveltamisalan piiriin uutena tai laajemmin tulevien toimijoiden hallussa? Onko organisaatiollanne hallussa tietoja, joiden salassapito olisi välttämätöntä esimerkiksi turvallisuuskäyttökohtien vuoksi eikä niiden salassapito ole mahdollista voimassa olevassa laissa tai erityislaeissa säädettyjen salassapitoperusteiden perusteella?

-

Muut mietinnön ehdotukset

Olisiko muilla kuin lain soveltamisalaa laajentavilla ehdotuksilla organisaationne näkökulmasta turvallisuusvaikutuksia ja minkälaisia nämä vaikutukset olisivat?

-

Lakiehdotus ja säännöskohtaiset perustelut

Huomionne luvuittain lakiehdotukseen ja sitä koskeviin säännöskohtaisiin perusteluihin?

1 luku

-

2 luku

8 §; Tiedonsaantioikeus salassa pidettäviä tietoja sisältävästä viranomaisen asiakirjasta

Pykälässä säädetään ns. osajulkisuudesta. Pykälässä säädetään, että asiakirjaan sisältyvät julkiset tiedot saa antaa vain, jos sen on mahdollista salassa pidettävien tietojen paljastumatta. Perusteluosassa mainitaan myös se, että salassa pidettävien tietojen peittämisen jälkeen, asiakirjan tulisi olla ymmärrettävissä oikein. Vakuutusoikeus pitää tätä seikkaa tärkeänä ja se olisi hyvä tuoda esiin pykälässä, eikä jättää vain perustelumaininnan ja oikeuskäytännön varaan.

10 §; Asianosaisen tiedonsaantioikeus

Pykälä vastaa pitkälti voimassa olevan lain 11 §:ää. Nykyisin on yhä yleisempää, että tietopyyntö kohdistuu tietojärjestelmän lokitietoihin ja näin ollen vakuutusoikeus katsookin, että jatkovalmistelussa olisi hyvä arvioida myös lokitietojen julkisuuden ja esimerkiksi tuomioistuimen neuvottelusalaisuuden välistä suhdetta.

3 luku

12 §; Tiedonsaantioikeuden alkaminen viranomaisen laatimasta asiakirjasta

Tuomioistuimen päätös ja tuomio tulisi ehdotuksen 12 §:n 1 momentin 8 kohdan mukaan julkiseksi, kun ratkaisu on annettu tai kun se on asianosaisen saatavissa. Säännös vastaisi voimassa olevassa laissa säädettyä. Lisäksi pykälän 3 momentissa säädettäisiin viranomaiselle velvollisuus oma-aloitteisesti antaa tieto asiasta asianosaiselle jo ennen asiakirjan julkiseksi tulemistä. Säännöksen tarkoituksena on turvata se, että asianosainen saa itseään koskevasta ratkaisusta tiedon suoraan viranomaiselta. Edelleen mietinnössä tuodaan esiin, että etenkin yleistä mielenkiintoa herättävissä asioissa, joita koskevat asiakirjat ovat julkisia, viranomaisen tulisi ilmoittaa tekemänsä ratkaisun sisältö ennakolta asianosaiselle.

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 9 luvussa säädetään hallintotuomioistuimen päätöksen tiedoksiannosta. Vakuutusoikeuslain 17 §:ssä puolestaan säädetään, että vakuutusoikeus voi jättää kirjallisen tai suullisen selvityksen huomioon ottamatta, jos selvitys saapuu vakuutusoikeuteen asian ratkaisupäivänä tai sen jälkeen. Koska laissa käytetään sanamuotoa ”voi”, vakuutusoikeuden tulee, mikäli tällaista selvitystä saapuu, kuitenkin arvioitava voidaanko se jättää

huomioon ottamatta, vai pitäisikö se sisällyttää oikeudenkäyntiaineistoon ja käsitellä asia uudelleen. Tämä huomioon ottaen, edellä mainitun 3 momentin mukainen menettely voisi lisätä huomattavasti uuden selvityksen lähettämistä, mikäli ratkaisu ei olisi muutoksenhakijalle mieleinen ja siten myös pitkittää käsittelyaikaa.

4 luku

15 §; Tiedon pyytäminen julkisia henkilötietoja sisältävästä viranomaisen asiakirjasta

Vakuutusosoikeus pitää tarpeellisenä säännöstä, joka yhteensovittaa julkisuusperiaatetta ja tietosuojaa. Perusteltua on myös, se, että ehdotetussa pykälässä ei voimassa olevan lain mukaisesti enää tehtäisi eroa tiedonsaantioikeuksien välillä asiakirjan antamistavan perusteella sekä myös se, että voimassa olevasta laista poiketen luovutusrajoituksen kohteena ovat myös muut kuin viranomaisen henkilörekisteristä annettavat henkilötiedot.

Mietinnön mukaan, henkilötietojen luovuttaminen ei ehdotetussa muodossa lähtökohtaisesti edellyttäisi sen selvittämistä, olisiko tiedon pyytäjällä henkilötietojen suojaa koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käyttää pyytämäänsä henkilötietoja, mitä voidaan myös pitää perusteltuna. Viranomainen voisi pyytää henkilötietojen käyttötarkoitusta ja muita tarvittavia tietoja ainoastaan, jos kyse on henkilötiedoista, joiden käsittelyyn liittyy erityisiä riskejä ottaen huomioon tietojen luonne, määrä ja niiden merkitys yksityiselämän suojan kannalta tai pyynnön perusteella syntyy perusteltu epäily siitä, että annettuja tietoja on tarkoitus käsitellä ilman henkilötietojen suojaa koskevien säännösten mukaista laillista perustetta. Ehdotus selkeyttää vallitsevaa tilannetta lisätietojen pyytämiseen liittyen, mutta vakuutusosoikeus katsoo, että jatkovalmistelussa tulisi hallinnollisen taakan keventämiseksi kiinnittää huomiota siihen, että kynnystä lisätietojen pyytämiseksi ei aseteta liian matalalle. Sääntelyssä tai perusteluosiossa tulisi myös olla selkeitä esimerkkejä siitä, milloin lisätietojen pyytäminen voi olla tarpeen.

16 §; Tiedon antamisesta päättäminen

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin viranomaisen oikeudesta kieltäytyä tietopyynnön toteuttamisesta, jos se edellyttäisi viranomaiselta lain tarkoitus huomioon ottaen ilmeisen kohtuuttomia toimia. Vakuutusosoikeus pitää tätä perusteltuna, mutta toteaa, että säännös voi aiheuttaa tulkintaongelmia. Jatkovalmistelussa olisi hyvä vielä tarkentaa perusteluosassa jo olevien esimerkkien lisäksi sitä, millaisissa muissa tilanteissa tietopyyntö voi muodostua kohtuuttomaksi (massatietopyynnot, hybridivaikuttaminen, yksittäisen henkilön toistuvat tietopyynnot jne.).

18 §; määräajat

Vakuutusosoikeus pitää kannatettavana sitä, että määräaikoja koskevia säännöksiä tarkennetaan. Tiedon antamiseen viranomaiselle asetetuissa määräajoissa voi kuitenkin aiheutua tulkintaongelmia siltä osin, milloin tietopyyntö on riittävän yksilöity tai onko tietopyynnön tekijälle lähetetty lisätietopyyntö tai selvennyspyyntö katkaissut määräajan taikka onko tietopyynnön ratkaisemiseksi suoritettu kolmansien osapuolien kuulemismenettely ollut välttämätön, jolloin se on katkaissut määräajan. Jatkovalmistelussa näitä tilanteita olisi hyvä pyrkiä kuvaamaan konkreettisin esimerkein.

Määräaikoja koskevassa pykälässä ei myöskään suoraan säädetä siitä, missä ajassa viranomaisen on tehtävä 16 §:n 5 momentissa säädetty kieltäytymispäätös kohtuuttomuuden perusteella. Vakuutusosoikeus katsoo, että lakiin olisikin hyvä tehdä sitä koskeva täsmennys.

Ehdotuksen mukaan tietopyynnön tekijän tulee ilmoittaa halustaan saattaa asia viranomaisen ratkaistavaksi 14 vuorokauden kuluessa siitä, kun hänelle on ilmoitettu, ettei tietoa anneta, tai että se annetaan muussa kuin pyydettyssä muodossa. Vakuutusosoikeus toteaa, että määräajan säätäminen on perusteltua, mutta jatkovalmistelussa olisi hyvä käsitellä myös sitä, mitä ilmoitukselle tapahtuu ja miten viranomaisen tulee menetellä, mikäli ilmoitus tehdään 14 vuorokauden määräajan jälkeen. Nyt tämä puoli jää mietinnössä avoimeksi. Se, että tietopyynnön tekijä voi tehdä aina uuden tietopyynnön 14 vuorokauden määräajan jälkeen, voi lisätä hallinnollista taakkaa huomattavasti, joten harkittavaksi voinee tulla toistuvien tietopyyntöjen osalta myös kieltäytyminen 16 §:n 5 momentin perusteella, jolloin viranomaisen voisi antaa asiassa valituskelpoisen päätöksen.

5 luku

-

6 luku

-

7 luku

-

8 luku

40 §; Maksut

Vakuutusosoikeus pitää perusteltuna sitä, että maksuja koskevaa sääntelyä päivitetään vastaamaan erityisesti sähköiseen asiakirjahallintoon siirtymisestä aiheutuneita muutoksia.

Ehdotuksen 40 §:n 3 momentin mukaan maksu peritään sellaisen asiakirjan antamisesta, josta poistetaan tai peitetään luovutusrajoituksen perusteella tietoja taikka salassa pidettäviä tietoja, elleivät kyseiset tiedot ole vaivatta poistettavissa tai peiteltävissä. Vaivattomuudella tarkoitettaisiin tilanteita, joissa poistettavia tai peitettäviä tietoja olisi vähäinen määrä tai tilanteita, joissa tietojen peittämisestä ja poistamisesta ei muutoin aiheutuisi erityistä vaivaa, kuten yksityiskohtaista tietojen julkisuuden arviointia.

Vakuutusoikeuteen tulee tietopyyntöjä paljon ja sen arvioiminen, onko asiakirjassa salassa pidettäviä tietoja vai ei, on aikaa vievää, etenkin kun huomioon tulee ottaa myös se, että tietoja yhdistelemällä salassa pidettävää tietoa ei paljastu. Tekniset työkalut salassa pidettävien tietojen peittelyyn ovat kehittyneet, mutta vakuutusoikeudessa käsiteltävät asiat sisältävät pääsääntöisesti salassa pidettäviä tietoja, on tietopyynnöillä huomattava työllistävä vaikutus ja sen arvioiminen, sisältyykö johonkin asiakirjan kohtaan salassa pidettäviä tietoja vai ei, edellyttää nimenomaan yksityiskohtaista tietojen julkisuuden arviointia. Näin ollen vakuutusoikeus katsoo, että tämä on tärkeä selvennys verrattuna voimassa olevaan lakiin, joka viittaa siihen, että maksullisuus harkittaisiin sillä perusteella, onko tiedon tekninen peittely ollut vaivatonta vai ei.

Vakuutusoikeus toteaa myös, että mikäli sähköisen asiakirjan peittelystä ei voisi periä maksua, tulisi se todennäköisesti entisestään lisäämään tietopyyntöjen määrää ja tämä tulisi huomioida viranomaisten resurssikysymyksenä. Maksun perimisen kynnystä ei näin ollen saisi asettaa liian korkealle.

Muut huomiot

Muut mahdolliset huomionne?

-

Kivari Tuula
Vakuutusoikeus